

AB 1617

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 116. ÉVFOLYAMA

1981. JÚNIUS • XXX. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

TARTALOM

<i>Komjáthi Ferenc</i> : A gyorsan növő fafajok szerepe a Kisalföldön — — — — —	237
Az erdésztechnikusi munka fontosságáról (<i>Tóth István</i>) — — — — —	241
<i>Bodor László</i> : Burkolt gyökerű csemete nevelése Metler-csévében — — — — —	243
<i>Szabó Béla</i> : Egy 20 éves árboacakác-kísérlet értékelése — — — — —	247
Az erdőgazdálkodó szervezetek erdeinek fajlagos (hektáronkénti) fatömegében tapasztalható különbség fő oka (<i>dr. Sali Emil</i>) — — — — —	255
<i>Szabó Imre</i> : Tuskózás nélküli erdőfelújítás a ravazdi erdészetben — — — — —	257
<i>Márton József</i> : A vállalat-stratégia tervezésének egyes módszertani kérdései — — — — —	261
<i>Dr. Mátyás Csaba</i> : Gondolatok az erdőfenyő-plantázsban bekövetkezett hőkárokról — — — — —	270
Hozzászólás AZ ERDŐ szerkesztő bizottságának Mátrafüreden, tavaly ősszel tartott alaküléséhez (<i>Lippay Ferenc</i>) — — — — —	272
<i>Dr. Halupa Lajos</i> : Nemesnyár grafikus fatermesztési modellek és azok alkalmazása — — — — —	274
<i>Gál János</i> : Új nyár fatermési nomogramok szerkesztési módszere — — — — —	279

Címkép: Hansági „lábas” égerállomány (Fotó: ERTI, *Michalovszky István* felvétele)

A hátlapon: Felső-Duna ártéri idős korainyár-állomány (*Alexai Zoltán* felvétele)

A színes cím- és hátképet a Kisalföldi EFAG készítette.

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Комяти Ф.</i> : Роль быстрорастущих древесных пород на Малой Венгерской равнине	237
<i>Бодор Л.</i> : Выращивание саженцев с обернутыми корнями в катушке Метлера	243
<i>Сабо Б.</i> : Оценка 20-летнего опыта с мачтовой акацией белой	247
<i>Сабо И.</i> : Лесовозобновление без раскорчовки в пос. Равазд	257
<i>Мартон Й.</i> : Некоторые вопросы планирования стратегии предприятий	261
<i>Д-р Матьяш Ч.</i> : Мысли о повреждениях снегом, наступивших в сосновых семенных плантациях	270
<i>Д-р Халуна Л.</i> : Графические таблицы хода роста евроамериканских гибридов тополя черного и их использование	274
<i>Гал Й.</i> : Метод конструирования новых номограмм хода роста тополей	279

CONTENTS

<i>Komjáthi F.</i> : The importance of fast-growing tree species on the Small Hungarian Plain	237
<i>Bodor L.</i> : The raising of ball-rooted plants in Metler-rolls	243
<i>Szabó B.</i> : The results of a 20 years old experiment with straight stemmed black locusts	247
<i>Szabó I.</i> : Reforestation without stump-lifting near Ravazd	257
<i>Dr. Mátyás Cs.</i> : Considerations on the damages caused by snow in Scotch pine seed orchards	270
<i>Dr. Halupa L.</i> : Graphic timber-growing models for Euramerican poplar stands and their practical use	274
<i>Gál J.</i> : A new method for the construction of timber-yield nomograms of poplars	279

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkeszti: dr. Solymos Rezső. A szerkesztőség címe: Budapest, II., Frankel Leó u. 44. Levélcím: Budapest, Pf.: 17., 1277. Kiadja: a Lapkiadó Vállalat, Budapest, Lenin krt. 9–11. Levélcím: Budapest, Pf.: 223., 1906. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják: az Országos Erdészeti Egyesület tagjai; előfizethető még: a Posta Központi Hírlapiroda (Budapest, József nádor tér 1., 1900) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre: 120.— Ft, félévre: 60.— Ft, egyes szám ára: 10.— Ft. Külföldön terjeszti: a „Kultúra” Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat (Budapest, Pf.: 149. H—1389). Az évi előfizetés ára: 7 dollár.

Révai Nyomda Egri Gyáregysége, Eger. 81 6. 662. Felelős vezető: Vilcsék János.

Index: 25 208

HU ISSN 0014—0031

A GYORSAN NÖVŐ FAFAJOK SZEREPE A KISALFÖLDÖN

KOMJÁTHI FERENC

Az OEE vándorgyűlését 1981-ben, a Kisalföldi EFAG területén rendezte. Közismert, hogy a gyorsan növő fajok eredményes természetésének itt van az egyik hazai bázisa. A tanulmány erről ad rövid ismertetést. Az erdőgazdaság az érdeklődőket tisztelettel várja, hogy gazdálkodásáról részletesen is tájékoztathasson.

A Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság gazdaságpolitikájának kialakításában alapvető az a körülmény, hogy kezelése alatt áll a Hanság egy részén 11 181 ha és a Szigetközben — a Duna árterületén — 7145 ha. A Hanságban az öntözéses fatermesztésre reális a lehetőség, míg az árteret a Duna árvizei természetesen öntözik. Ezen adottságok miatt a vállalatvezetés úgy döntött, hogy az alaptervekenység bővítése a fő feladat. Az erdővel nem borított hansági területek telepítésére Mosonszentjános székhellyel 1960-ban létrehozta az észak-hansági erdészeti, a Hanság déli medencéjében — kapuvári székhellyel — már működő dél-hansági erdészeti mellé.

Ideális lett volna, ha a Hanság vízrendezése időben megelőzi a telepítést. Ez csak kevés helyen és inkább csak a Hanság déli részén történt meg. Többi területeken az intenzív vízrendezés az 1958-ban beinduló ifjúsági táborokkal kezdődött. A vízrendezéssel szemben támasztott első követelmény a tavaszi magas vizek levezetése volt. A kialakított csatornahálózat ezt az igényt a 70-es évek elején már biztosítani tudta. A második igény a kialakított csatornarendszerrel szemben az volt, hogy a vegetációs idő második felében legyen képes a vízvisszapótlásra. Ez az igény erdeink korosbodásával lényegesen nagyobb hangsúlyt kapott. Az észak-hansági erdészeti üzemeltetésében jelenleg 180 km, a dél-hansági erdészeti kezelésében pedig 93 km csatornahálózat van. Napjainkban folyik a rendszer felújítása és a fenti kettős feladat ellátására a korszerűsítés.

Erdőfelújítási technológiánk alapja a teljes talaj-előkészítés. A talajaink általában még nyers tőzeget is tartalmazó, kotusodó láptalajok. A kotusodási folyamat meggyorsítására többszöri mélyforgatást alkalmaztunk. Az így elő-

1. táblázat

Az erdőgazdaság erdőtelepítésének üteme

	1953—63.	1964.	1965.	1966.	1967.	1968.	1969.
Erdőtelepítés	3170	274	219	67	374	542	654
I. kivitel (ha)	1970.	1971.	1972.	1973.	1974.	1975.	1976.
	297	175	34	79	59	100	39
	1977.	1978.	1979.	1980.	1981.	Összesen	
	79	88	71	65	50	6354	

készített talajba géppel ültettük a csemétét. A nyárerdősítéseket 3,60—4,0 m-es sor- és 1,80—2,0 m-es tőtávolsággal végeztük. A sorközi ápolásokat évente két-három esetben ismételtük, az erdősítés befejezése után is még néhány évig.

A hansági területek mellett kiemelten kezeli a gazdaság a Duna árterületét. Ezek a területek már korábban is erdővel borítottak voltak, hNy-, nNy- és feFü-állományokkal. Itt található a gazdaságunk területén a legjobb nyártermőhelyek. A Duna természetes vízjárása évente többször elönti a területet, az erdőnek biztosítja a tenyészeti időben a jó vízellátást. A kavicsos váztalajokat kivéve, ezen termőhelyek nagyon nagy fatömeggel hálálják meg a gazda munkáját. Jó példa erre az Ásványráró 6 E erdőrészlet, ahol a koNy véghasználatban a 39 éves korú állomány elérte a 30 m-es átlagos magasságot és a 44 cm-es átmérőt, 805 m³/ha élőfakészlettel, 4,7 ha területen.

Az öntéstalajokon levő gyengébb állományok cseréjével igyekeztünk a nagyobb növedéket megtermelni. Az ártéren erdészeteink a hansági gyakorlattól eltérő felújítási technológiát alkalmaznak. A véghasználat után a területet traktorral szerelt adapter segítségével letakarítják, majd a vágástéren gödörfúróval szabálytalan hálózatban ha-onként átlagosan 1300 db erőteljes nyár-csemétét ültetnek el, a terep és a bentmaradó tuskók adta lehetőségek figyelembevételével. Az előre fúrt lyukakba a csemete kézi ültetéssel kerül. A felújított fiatalos ápolása az átadás időpontjáig kaszállással történik. Sajnálatos tény, hogy erre a munkára egyre kevesebb munkaerő marad, s így a későbbiekben gépi megoldást kell keresni.

Szakemberek mind a Hanságban, mind a Duna árterületén a termőhely függvényében választanak a rendelkezésre álló fafajok között, előnybe helyezve azt, amelyik nagyobb biztonsággal és nagyobb fatömeggel kecsegtet. A vállalat vezetői által kialakított irányvonal szerint tudatosan csökkent a gyengébb akácok és kisebb fatermő képességgel bíró cseresek területe. Az 1965-ös árvíz a dél-hansági erdészethnél mintegy 700 ha-on idézte elő az éger pusztulását. Ezt követően sok mézgáséger-állományt alakítottunk át, elsősorban nemesnyárássá

A leírt gozdálkodási irányelvek nyomán a nyár- és fűzállományok részaránya megnőtt. Néha előfordult, hogy nem a termőhelyre való, a betegségekre érzékeny fajták is elegyítésre kerültek. Kezdetben a méretes ártéri állományait látva, a korai nyár elegyítését szorgalmaztuk a hansági termőhelyeken is. Itt ez a fafaj nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Nagyobb százalékban alkalmaztuk az óriásnyárt. Az 'I—214' olasznyárt 1960-tól csak elegyként, 1966-tól pedig elegyetlenül is telepítettük. Ma ezekből az elsők már vágásérett korban vannak. Fatömeg-növekedésben, rezisztenciában ez a fafaj vált be eddig a legjobban. Vele kapcsolatban gyenge állékonysága a legkifogásolhatóbb, ez ma egy-egy széltörés alkalmával érzékeny károkat okoz. A kárt az árterületen még fokozza, hogy az 'I—214' olasznyárak koronája, arányait tekintve, nagyobb más fafajokénál, ezért egy-egy elöntés alatt felázott talajon, nagy területeken dőlnek ki.

A gyorsan növekvő fafajokkal elért eredmények igazolják a korábbi vállalati döntések helyességét, ami azon az elven alapult, hogy a termőhely potenciális termőképességét igyekezni kell jól kihasználni.

A gyorsan növekvő fafajokon belül kialakult területi arány 1980-ban: 56% 'I—214' olasznyár, 20% óriásnyár, 10% hazai nyár, 5% 'OP—229', 6% fehér-fűz, 2% mézgás éger és 1% egyéb. Ez az arány tükrözi, hogy területünkön az 'I—214' olasznyár döntő szerepet kapott, az előbb leírt hibák ellenére. Ezt a magas arányát a jövőben nem fogja tartani, várható az új fajták térhódítása.

A fajok területi arányának változása

Fafaj		1962.		1970.		1980.	
		ha	%	ha	%	ha	%
ksT	mag	2 577	12,2	2 075	10,5	2 329	10,1
	sarj	491		480		311	
ktT	mag					91	0,3
	sarj					9	
eT	mag					18	0,1
	mag	1 255		1 225		950	
A			16,0		15,4		10,2
	sarj	2 770		2 504		1 721	
Cs	mag	2 730		2 474		2 647	
			13,0		12,4		11,5
Gy	sarj	540		538		349	
	mag	36		171		62	
mK			0,6		1,0		0,4
	sarj	124		69		56	
eKem		1 764	7,0	1 371	5,6	1 466	5,6
mÉ		1 661	6,6	1 377	5,7	492	1,9
H		3 260	13,1	2 999	12,4	1 949	7,5
Nyi		26	0,1	87	0,4	61	0,2
nNy		29	0,1	76	0,3	—	—
eL		3 000	11,9	4 085	16,8	7 856	30,0
fenyők		3 245	12,9	2 612	10,7	2 660	10,3
Összesen:		1 599	6,5	2 130	8,8	3 121	11,9
		25 107	100,0	24 273	100,0	26 148	100,0

Második legnagyobb részarányal az óriásnyár szerepel. Az óriásnyár területünkön több helyen szépen díszlik. Meg kell azonban jegyezni azt, hogy nem eléggé rezisztens. Emiatt magas aránya csökkenni fog, ha olyan állékony, jó növekedésű és rezisztens új nyárfajtát tudunk alkalmazni, amely helyettesíteni tudja nagyobb állékonyasága révén az óriásnyárat. A részarányukat tekintve harmadik helyen levő hazai nyárfajtákat várhatóan kiszorítja az 'I-58/57' hazai nyár és a nyír. Minden bizonnyal az új nyár- és fűzfajták 1985-re elérik az első kiviteleknel a 30—35%-os részarányt.

A vállalat intenzív munkáját jól szemlélteti a gyorsan növekvő fajok korosztálytáblázata (3. táblázat). Ebből kitűnik, hogy az 1960-as években indult folyamat eredményeként a nNy 10—20 éves korosztálya döntően emelkedett. Nagyon magas az 1—10 éves korosztály aránya is. Ezért alacsony a táblázatban a nNy 127,4 m³/ha-os élőfakészlete. A gazdaság faállományával borított területe és az élőfakészlet erősen átalakult. A 4. táblázat bizonyítja, hogy 4146 ha erdőterület-növekedés mellett a gazdaság élőfakészletét 2,2 millió m³-ről 4,2 millió m³-re növelte. Elért eredményeink vizsgálatánál nem szabad elhallgatni azt a segítséget, amit az ERTI az új nyárfajták előállításával és azok alkalmazásával, várható tulajdonságaik megítélésénél a gazdaságnak nyújtott.

Gyorsan növő fajok korosztálytáblázata

Fafaj	Korosztály (év)	Terület (ha)	Fatömeg (m ³)	Élőfakészlet (m ³ /ha)
nNy	1—10	2 829	112 070	
	11—20	3 425	330 317	
	21—30	1 162	389 424	
	31—40	307	113 348	
	41—50	130	54 816	
	61—70	2	406	
	81—90	1	15	
Összesen:		7 856	1 000 453	127,4
hNy	1—10	59	2 713	
	11—20	171	21 981	
	21—30	210	56 129	
	31—40	210	80 204	
	41—50	79	36 375	
	51—60	28	9 797	
	61—70	4	1 350	
	71—80	2	260	
Összesen:		764	208 809	273,4
feFü	1—10	1 032	46 759	
	11—20	319	34 642	
	21—30	179	46 161	
	31—40	190	66 881	
	41—50	74	25 201	
	51—60	2	443	
Összesen:		1 796	220 087	122,5

4. táblázat

Az erdőterület és az élőfakészlet alakulása

Év	Faállománnyal borított terület (ha)	Élőfakészlet (B·m ³)
1953.	22 002	2 270 658
1958.	23 040	2 435 976
1963.	25 107	2 983 525
1970.	24 244	3 324 987
1980.	26 148	4 249 045

Vállalatunk, egyéb feladatai mellett, továbbra is kiemelt helyen foglalkozik a gyorsan növő fajokkal. A nyár- és a fűzfajokon túl a fatermesztésben kiemelt szerepet szánunk a nemesített akácfaajtáknak is. A nemesített akác szaporítóanyag-előállításának technológiáját nagyüzemi körülményekre most dolgozzuk ki az ERTI-vel közösen.

Itt is nagyon fontos a jövőre nézve, hogy a gyakorló szakember helytálló útmutatást kapjon az általa még nem alkalmazott fajtákról. Ha a jelenleg 10%

területarányú akácállományok minőségét és fatermését javítani tudjuk, akkor a nyár- és fűzfafajok mellett az akác is erősíteni fogja azt a növekvő tendenciát, ami számsorainkról leolvasható.

A fenyők részaránya 6,5%-ról 11,9%-ra nőtt húsz év alatt. A fatömeg növekedésében ez a tény is szerepet játszik. Ma úgy ítéljük meg, hogy a későbbiekben a fenyők telepítési és felújítási területe arányaiban változatlan marad.

Összegezve: az erdőgazdaság a fatermesztésben az intenzívebb fafajokat nagyobb százalékos arányban igyekszik ültetni, gazdálkodási tevékenységét a belterjes, öntözéses gazdálkodás irányába fejleszteni, az egyre csökkenő kézi munkaerőt rendszerszerű gépesítéssel kiváltani.

AZ ERDÉSZTECHNIKUSI MUNKA FONTOSÁGÁRÓL

Az késztetett e sorok írására, hogy erdészbarátaim, ismerőseim — legutóbb Szegeden, egy erdésztovábbképző tanfolyam során — azt hangoztatták, „Az Erdő” című szaklapunk ritkán és keveset szól hozzájuk, illetve keveset ír munkájukról, róluk. Most nem az ellenkezőjét akarom bizonyítani, de azt mindenképpen, hogy ha igaz is, amit mondanak, akkor annak elsősorban ők maguk az okai. Saját eredményeikről, problémáikról, nehézségeikről saját maguknak kellene írni. Sokan, sokszor biztattuk őket az írásra, felajánlva segítségünket is. Sajnos majdnem teljesen eredménytelenül. Most sem helyettük írok, de „kapaszkodónak” talán jó lesz.

Talán senki nem vitatja a szakmában, hogy az egyik legnehezebb „poszt” az erdészeké, vagy ahogyan mostanában emlegetjük, a munkahelyi vezetőké. Ők állnak a közvetlen termelés élén, így ők közvetítik az elvégzendő feladatokat a fizikai végrehajtókhoz, de a visszajelzés is rajtuk keresztül áramlik „feléle”. Éppen ezért nem is kell külön indoklás, hogy mennyire fontos ez a munkahely, mennyire egész embert kíván.

Az erdőgazdálkodásban az erdésztechnikusokra vár ez a nehéz és fontos feladat, s tőlük azt várja a szakma, hogy:

- legyenek sokrétően felkészített, jó szakemberek, tudásukat igyekezzenek „napra kész” állapotban tartani (ebben természetesen a munkáltatónak is jelentős szerepe van),
- legyenek jó szervezők, mert a leggondosabban előkészített program is felborulhat (nincs tető a munkahely felett!) és gyakran kell azonnal dönteni, átcsoportosítani, pl. a gép—ember arányt az adott helyzethez igazítani,
- legyenek jó emberismerők, mert a termelési viszonyok legkényesebb elemével — a fizikai munkát végző dolgozókkal — ők vannak nap, mint nap együtt, jelentős mértékben az ő hozzáértésükön múlik, hogy megmaradnak-e helyükön a dolgozók,
- legyenek következetesek, igazságosak a munka kiadásakor, de még inkább a munka átvételekor, mert minden kivételezés, elnézés rossz munkahelyi légkört eredményez, nem egy esetben nagyon jó munkásbrigádok felbomlásához vezetett,